

УДК:
316.776:341.76
007:341.76
Оригинални научни рад
ДОИ: 10.5937/DB2601009Z

Дипломатија и безбедност
Година 9.
Број 1/2026.
Стр. 9-18.

*Драган Живаљевић¹
Срђан Милашиновић²
Саша Милојевић³*

ДИПЛОМАТИЈА КАО ПРЕДМЕТ НАУЧНИХ ИСТРАЖИВАЊА: ЕПИСТЕМОЛОШКИ, МЕТОДОЛОШКИ И ЕТИЧКИ АСПЕКТ

Сажетак

Предмет рада је дипломатија као посебан и сложен предмет научних истраживања у савременим друштвеним наукама. Полази се од става да дипломатија више не може бити посматрана само као државна техника спољне политике или протоколарна пракса, већ као вишеслојна друштвена појава која истовремено обухвата институционално представљање, преговарање, симболичку комуникацију, управљање разликама, мрежно посредовање и дигитално деловање. Циљ рада је да се, на основу теоријске и емпиријске анализе одабраног корпуса научних публикација, утврде доминантни епистемолошки обрасци, методолошке тенденције и етичке дилеме у проучавању дипломатије. Основна хипотеза гласи да савремена литература дипломатију претежно концептуализује као комуникативну и практичну, а све више као дигитално посредовану делатност, док методолошки доминирају концептуални и квалитативни приступи, уз релативно слабу експлицитност етичке рефлексije. Истраживање је засновано на секундарној квантитативно-квалитативној анализи корпуса од 22 публикације. Примењени су анализа садржаја, компаративни метод, класификација и дескриптивна статистика. Резултати показују да 54,5% анализираних публикација припада области дигиталне и јавне дипломатије, да 72,7% радова користи доминантно концептуално-теоријски дизајн, те да је етичка димензија експлицитно разрађена само у 22,7% анализираних публикација, претежно у вези са дигиталном комуникацијом. Закључује се да дипломатија има довољно стабилан предмет, развијен појмовни апарат и растућу методолошку

¹ Академија за националну безбедност, Београд, zivaljevic@gmail.com

² Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд, srdjan.milasinovic@kpu.edu.rs

³ Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд, sasa.milojevic@kpu.edu.rs

разноврсност да буде третирана као самосвестан истраживачки домен, али да јој је за пуну научну консолидацију потребно снажније повезивање епистемологије, емпијских метода и етике истраживања.

Кључне речи: *дипломатија, епистемологија, методологија, етика истраживања, дигитална дипломатија*

УВОД

Дипломатија спада међу најстарије, али и најдинамичније предмете истраживања у политичким и друштвеним наукама. У класичним приступима, она је најчешће одређивана као вештина и институција представљања, преговарања и одржавања односа између политичких заједница, пре свега држава (Berridge, 2015; Jönsson & Hall, 2005). У новијој литератури, међутим, дипломатија се све мање своди на формалну спољнополитичку процедуру, а све више разуме као посебна друштвена пракса управљања разликама, комуникације и посредовања између актера који не деле исту нормативну, политичку или културну позицију (Sharp, 2009; Neumann, 2002; Sending, Pouliot & Neumann, 2015).

Такав помак има озбиљне последице по научно истраживање. Ако је дипломатија само помоћни инструмент спољне политике, тада је она изведени предмет. Ако је, напротив, дипломатија засебна форма друштвеног деловања са властитим институцијама, правилима, симболима, актерима, дискурсима и технолошким окружењем, онда постаје самосталан предмет научног сазнања. У том случају, истраживач више не проучава само исходе спољне политике, већ и обрасце представљања, ритуале преговарања, комуникационе режиме, дискурзивне конструкције легитимитета, организационе форме дипломатске професије, и све чешће дигиталне трагове дипломатског деловања (Bjola, 2015; Hocking & Melissen, 2015; Adesina, 2017).

Савремена истраживања додатно компликују предмет тиме што дипломатију премештају из класично државног у мрежно и платформизовано окружење. Дигитална и јавна дипломатија, сајбер дипломатија, културна и одбрамбена дипломатија, па чак и полицијска дипломатија, показују да се предмет шири, сегментира и функционално диференцира (Barrinha & Renard, 2017; Bjelja, 2018; Kos-Stanišić & Domjančić, 2021; Golubović, 2023). Управо зато питање није само шта је дипломатија, већ и како је научно истраживати.

Циљ овог рада је да дипломатију размотри као предмет научних истраживања кроз три међусобно повезана аспекта: епистемолошки, методолошки и етички. Рад полази од три истраживачке претпоставке. Прво, да

савремена литература дипломатију доминантно третира као комуникативну и практичну, а не само као формално-институционалну делатност. Друго, да у истраживању дипломатије и даље преовлађују концептуални и квалитативни приступи, док су квантитативни и мешовити дизајни ређе заступљени. Треће, да је етичка димензија дипломатије и истраживања дипломатије слабије развијена од епистемолошке и методолошке расправе.

ТЕОРИЈСКО-ЕПИСТЕМОЛОШКИ ОКВИР

Епистемолошко питање дипломатије као предмета науке тиче се пре свега статуса њеног предмета, нивоа анализе и типа сазнања који је могућ. У класичној традицији, дипломатија је често конципирана као стабилна институција међународног друштва, повезана са представништвом, информацијом и преговорима (Jönsson & Hall, 2005; Berridge, 2015). У таквом оквиру, предмет је релативно јасно омеђен: дипломатија је институционализована комуникација међу политичким заједницама. Овај приступ има предност појмовне прегледности, али понекад занемарује промене у актерима и медијима.

Други, новији правац, нарочито под утицајем *practice turn*, помера тежиште са институције на праксу. Нојман (Neumann) (2002) указује да је за разумевање дипломатије потребно вратити праксу у средиште анализе, док Пулио и Корни (Pouliot & Cornut) (2015) показују да проучавање дипломатије постаје методолошки продуктивније када се фокусира на оно што актери чине, а не само на формалне норме које би требало да следе. Сендинг, Пулио и Нојман (Sending, Pouliot & Neumann) (2015) додатно продубљују овај став тврдњом да се светска политика производи управо кроз рутинизоване дипломатске праксе. Тиме предмет дипломатије више није само „спољна политика државе”, него читав склоп друштвено организованих активности, знања, ритуала и интеракција.

Трећи правац је комуникацијско-дигитални. Дигитална дипломатија, јавна дипломатија и сајбер дипломатија уводе у предмет истраживања посредоване комуникационе просторе, алгоритамску видљивост, мрежну публику и нове канале утицаја (Bjola, 2015; Holmes, 2015; Adesina, 2017; Barrinha & Renard, 2017). У том оквиру, дипломатија престаје да буде искључиво затворен процес међу елитама. Она постаје и јавна перформативна пракса, делимично мерљива кроз садржаје, интеракције и ритмове дигиталне комуникације.

Отуда произлази да дипломатија као предмет научних истраживања има најмање четири онтолошка слоја: институционални, акциони, комуникацијски и технолошки. Епистемолошки проблем настаје када се један од

тих слојева апсолутизује. Ако се дипломатија посматра само институционално, губи се њена процесуална и медијска димензија. Ако се посматра само као комуникација, потцењују се организациони и нормативни оквири. Ако се посматра само дигитално, занемарује се њена историјска и професионална дубина. Због тога је примереније говорити о полипарадигматском предмету, а не о једној затвореној дефиницији дипломатије.

У том смислу, корисна су и новија домаћа разматрања о конституисању хибридних и примењених дисциплина у оквиру друштвених наука. Расправе о теоријским и методолошким основама настајања нових или самосвеснијих истраживачких домена показују да се научна легитимација не изводи само из праксе, него из односа предмета, појмовног апарата, циљева сазнања и методолошког репертоара (Milojević, Milašinović & Milojković, 2025a; Milojević, Milašinović & Gligorijević, 2025). Сходно томе, дипломатија као предмет научних истраживања није „преслаба” зато што је интердисциплинарна; напротив, њена интердисциплинарност је део њеног научног идентитета.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање је засновано на секундарној квантитативно-квалитативној анализи (мета-анализи) научне литературе. Реч је о наменском, теоријски вођеном узорку од 22 публикације објављене у периоду од 2002. до 2025. године, које дипломатију третирају као централни предмет, а не као споредну тему. У узорак су укључене монографије, уредничке књиге, поглавља, изворни и прегледни чланци и истраживачки извештаји. Критеријуми укључења били су: централност дипломатије у наслову или апстракт, методолошка или теоријска релевантност за одређивање предмета, те регионална или међународна репрезентативност.

Кодирање је извршено по три варијабле. Прва варијабла била је доминантна тематска оријентација: основна теорија дипломатије, пракса дипломатије, дигитална/јавна/сајбер дипломатија и специјализоване форме дипломатије. Друга варијабла била је доминантни методолошки дизајн: концептуално-теоријски рад, *policy/report* приступ, студија случаја заснована на документима, компаративна студија случаја и историјска студија случаја. Трећа варијабла била је експлицитност етичке димензије: етика одсутна или имплицитна, дигитална/дата етика, професионална/јавна етика.

Такав истраживачки приступ ослања се на општа правила пројектовања друштвених истраживања, која наглашавају нужност прецизног одређивања предмета, циљева, хипотеза, аналитичких категорија и индикатора

(Milašinović & Milojević, 2016; Milošević & Milojević, 2001; Creswell & Creswell, 2018). За обраду корпуса коришћени су анализа садржаја, класификација, компаративни метод и дескриптивна статистика, у складу са начелима систематског кодирања текстуалних јединица (Krippendorff, 2018). У тумачењу налаза ослонац је пронађен и у литератури о студији случаја и процесном праћењу, будући да су управо ти приступи нарочито погодни за истраживање дипломатских епизода и преговарачких процеса (Gerring, 2007; George & Bennett, 2005).

Поред корпусне анализе литературе о дипломатији, методолошки део рада ослања се на додатну литературу о истраживачком нацрту, интердисциплинарности и етици. Посебно су важни радови који аргументују да сложене друштвене појаве траже комбиновање више метода, а не методолошки монизам (Milojević, Milojković & Janković, 2012; Kesić, 2013), као и радови који упозоравају да дигитални алати и вештачка интелигенција могу унапредити истраживачки процес, али и произвести нове проблеме валидности, репродукције пристрасности и научног интегритета (Milojević, Gligoriјеvić, Savićević & Milašinović, 2025).

РЕЗУЛТАТИ

Табела 1. Тематска структура анализираног корпуса

Тематска структура корпуса	Број радова	Проценат
Дигитална, јавна и сајбер дипломатија	12	54,5%
Основна теорија дипломатије	5	22,7%
Пракса и релационални приступ дипломатији	3	13,6%
Специјализоване форме дипломатије	2	9,1%

Извор: Аутори

Први налаз је јасан: у наменски одабраном корпусу, доминантно место заузимају радови о дигиталној, јавној и сајбер дипломатији. То показује да се тежиште савремене литературе значајно померило са класичних протоколарних и билатералних форми ка комуникацији, платформама, друштвеним мрежама и управљању међународном видљивошћу. Тај резултат је у складу са тезама о проширењу дипломатског простора ка дигиталном окружењу (Bjola, 2015; Hocking & Melissen, 2015; Adesina, 2017; Bjelja, 2020; Jevtović, Marić & Milašinović, 2025).

Табела 2. Доминантни методолошки дизајни у анализираном корпусу

Доминантни методолошки дизајн у корпусу	Број радова	Проценат
Концептуално-теоријски радови	16	72,7%
Policy/report приступ	2	9,1%
Студија случаја заснована на документима	2	9,1%
Компаративна студија случаја	1	4,5%
Историјска студија случаја	1	4,5%

Извор: Аутори

Други налаз потврђује методолошку асиметрију: готово три четвртине анализираних радова имају доминантно концептуално-теоријски карактер. То значи да је поље истраживања дипломатије и даље снажно ослоњено на појмовно, интерпретативно и нормативно разматрање. Емпиријски оријентисани приступи постоје, али су малобројнији и најчешће се појављују као студије случаја, историјско-документарне анализе или компаративна испитивања дигиталних стратегија (Bjola & Jiang, 2015; Golubović, 2023).

Табела 3. Етичка димензија у анализираном корпусу

Експлицитност етичке димензије у корпусу	Број радова	Проценат
Етика одсутна или имплицитна	17	77,3%
Дигитална/дата етика	4	18,2%
Професионална/јавна етика	1	4,5%

Извор: Аутори

Трећи налаз је можда и најзначајнији. Етичка димензија је у огромној већини радова имплицитна. Тамо где је експлицитна, везана је углавном за дигитално окружење: дезинформације, пропаганду, алгоритамску видљивост, манипулацију публиком и безбедност комуникације. Само спорадично дипломатија се нормативно разматра као јавна професија која носи посебне дужности према истини, поверљивости, јавном интересу и одговорности.

ДИСКУСИЈА

Епистемолошки аспект. Резултати потврђују да дипломатија као предмет научних истраживања више не може бити објашњена само кроз формалне институције дипломатске службе. Класични приступи остају неопходни, јер обезбеђују основни појмовни костур – представљање, преговарање, комуни-

кацију и заштиту интереса (Berridge, 2015; Jönsson & Hall, 2005). Међутим, дипломатска пракса, међусобни односи актера и све значајнија улога јавне комуникације и медија проширују сам предмет истраживања. Нојман (2002) и Пулио и Корни (2015) оправдано померају фокус ка пракси, док Шарп (Sharp) (2009) показује да дипломатија може имати и шири теоријски капацитет за разумевање међународних односа као таквих. То значи да је дипломатија истовремено предмет и перспектива: предмет, јер је могућа њена непосредна анализа; перспектива, јер преко ње постају разумљиве шире политичке и друштвене трансформације.

У том смислу, дипломатија је типичан пример сложене друштвене појаве са вишеструким нивоима анализе. Она је институција, професија, образац понашања, комуникациони режим и симболички ресурс. Због тога, истраживање дипломатије не може бити затворено у једној дисциплини. Потребни су доприноси политикологије, социологије, историје, комуникологије, организационих студија, студија безбедности и методологије друштвених наука. Домаћа расправа о настајању самосвесних истраживачких поља у оквиру примењених друштвених наука корисна је аналогија: научни статус не зависи од „чистоте” предмета, него од систематичности његовог појмовног и методолошког утемељења (Milojević, Milašinić & Milojković, 2025a; Milojević, Milašinić & Milojković, 2025b; Milojević, Milašinić & Gligorić, 2025).

Методолошки аспект. Емпиријски налази показују да је методолошки профил дипломатије и даље претежно концептуалан. Такво стање није случајно. Дипломатија је дуго била истраживана преко мемоарске, историјске и нормативне литературе, па је теоријско бављење предметом остало снажно. Ипак, савремени развој поља тражи већу методолошку плурализацију. За проучавање дипломатије нарочито су погодни историјски метод, анализа архивске грађе, студије случаја и процесно праћење, јер дипломатске одлуке и преговори често имају секвенцијални карактер и зависе од контекста (George & Bennett, 2005; Gerring, 2007).

Поред тога, анализе садржаја и дискурса изузетно су адекватне за истраживање говора, саопштења, преговарачких форми, медијског представљања и дигиталних порука дипломатских актера (Krippendorff, 2018). То је посебно важно у истраживању јавне и дигиталне дипломатије, где је текстуални и визуелни траг доступан, мерљив и упоредив. Пример за то налазимо код Бјола и Ђанг (Bjola i Jiang) (2015), као и у новијој домаћој литератури о дигиталној дипломатији и политичкој комуникацији (Bjelja, 2020; Baltezarević, 2021; Jevtović, Marić & Milašinić, 2025).

Ни интервју не треба потценити. Разговори са високопозиционираним и кључним актерима, нарочито када су засновани на полуструктурисаном приступу, остају једна од највреднијих метода за проучавање дипломатских пракси, преговарачких образаца и организационе културе, али захтевају посебно пажљиво пројектовање и етичку заштиту учесника (Mikecz, 2012; Mosley, 2013; Kapiszewski, MacLean, & Read, 2015). У домаћем методолошком језгру важи иста логика: пројектовање истраживања мора поћи од прецизног дефинисања проблема, предмета, циљева, хипотетичког оквира, метода, техника и индикатора (Milašinović & Milojević, 2016; Milošević & Milojević, 2001). Када је реч о сложеним друштвеним појавама, пожељна је комбинација општих, посебних и појединачних метода, а не рутинско ослањање на један методски образац (Milojević, Milojković & Janković, 2012; Kesić, 2013). Синергични, мултидисциплинарни приступ основ је успешног третирања вишеструко узрокованих друштвених појава и процеса (Živaljević, 2022).

Квантитативни и мешовити приступи у истраживању дипломатије и даље су мање заступљени, али то не значи да су непримерени. Напротив, дигитална дипломатија отвара простор за анализу фреквенције објава, образаца интеракције, мрежне позиције актера, семантичких образаца и временске динамике комуникације. Ту се, међутим, јавља и ново методолошко питање: како повезати обиље дигиталних података са теоријски смисленим појмовима дипломатије. Без таквог повезивања, истраживање лако склизне у техничко бројање без објашњења.

Етички аспект. Етички проблем дипломатије јавља се на два нивоа. Први је етика саме дипломатске праксе. Други је етика истраживања дипломатије. У првој равни отвара се стари проблем односа између поверљивости, државног интереса, манипулације, јавности и истине. У другој равни појављују се питања приступа елитама, заштите извора, чувања поверљивих података, одговорности према саговорницима и последица објављивања налаза.

Анализирани корпус показује да је етичка рефлексивност у самим дипломатским студијама још увек недовољно развијена. Најчешће се јавља тек када дигитална сфера намеће нова питања: пропаганда, цензура, алгоритамско усмеравање пажње, фабриковање објава, мрежна манипулација или ризици сајбер-простора (Hocking & Melissen, 2015; Barrinha & Renard, 2017; Golubović, 2023; Jevtović, Marić & Milašinović, 2025). Међутим, истраживање дипломатије тражи ширу етичку свест. Фуџи (Fujii) (2012) с правом упозорава да процедурална етика није довољна уколико истраживач не промишља однос према учесницима, репрезентацији и објављивању. Вуд (Wood) (2006) показује важност начела „не наносити штету”, нарочито у конфликтно осетљивим окружењима. Микеџ (Mikecz) (2012) и Капишевски, Маклејн и Рид (Kapiszewski, MacLean

& Read) (2015) додатно наглашавају да елитни интервјуи и теренска истраживања захтевају посебну пажњу када испитаници располажу осетљивим информацијама или делују у хијерархијски затвореним структурама.

За дипломатију је то нарочито важно. Саговорници су често актери са формалном моћи, али истовремено и носиоци институционалних обавеза тајности. Истраживач зато мора поштовати границу између научне радозналости и одговорне обраде поверљивог материјала. Корисна аналогија постоји и у литератури о етици јавне управе: професионална улога не ослобађа актера од јавне одговорности, већ је повећава (Vasiljević, 2016). У савременим условима, томе се додаје и дигитална етика истраживања. Употреба алата за аутоматизовану обраду текста, анализу вредносно-емоционалне усмерености дипломатских садржаја и вештачке интелигенције може допринети обради великог корпуса дипломатске грађе, али истовремено отвара питања пристрасности, транспарентности и репродуктивности налаза (Milojević, Gligorićević, Savićević & Milašinović, 2025).

Ограничења истраживања. Ово истраживање је засновано на наменском, теоријски вођеном узорку, па његови квантитативни налази не претендују да представљају целокупну светску продукцију о дипломатији. Они представљају аналитички пресек најрелевантнијих и најдоступнијих публикација за тему рада. Управо зато резултати нису „последња реч” о пољу, али јесу довољан емпиријски основ за поуздан закључак о доминантним тенденцијама.

ЗАКЉУЧАК

Дипломатија је данас несумњиво легитиман и сложен предмет научних истраживања. Њена научна релевантност не произлази само из практичне важности дипломатске делатности, него из чињенице да она представља повлашћено место посматрања односа моћи, комуникације, преговарања, репрезентације и управљања разликама у савременом свету. Емпиријски налази из овог рада потврђују три основне тезе.

Прво, савремена литература дипломатију доминантно види као комуникативну, практичну и све више дигитално посредовану делатност. Друго, у истраживачком репертоару и даље преовлађују концептуални и квалитативни приступи, док су квантитативни и мешовити дизајни присутни, али и даље секундарни. Треће, етичка димензија је најслабије разрађена, што је озбиљан методолошки и професионални недостатак.

Зато будући развој дипломатских студија захтева троструко јачање. Потребна је, најпре, епистемолошка прецизност у одређивању дипломатије као полипарадигматског предмета. Затим, потребна је методолошка плурализација, која ће повезати историјску анализу, студију случаја, процесно праћење, анализу дискурса, интервјуе са високопозиционираним и кључним актерима и дигиталне податке. Најзад, потребна је снажнија етичка инфраструктура истраживања, која ће заштитити и научни интегритет и учеснике истраживања. Тек тада дипломатија неће бити само тема научних радова, него и потпуно артикулисан предмет науке.

Dragan Živaljević¹
Srdjan Milašinović²
Saša Milojević³

DIPLOMACY AS A SUBJECT OF SCIENTIFIC RESEARCH: EPISTEMOLOGICAL, METHODOLOGICAL, AND ETHICAL ASPECT

Abstract

The paper explores diplomacy as a distinctive and complex subject of scientific inquiry within contemporary social sciences. The analysis is grounded in the premise that diplomacy can no longer be adequately conceptualized solely as an instrument of state foreign policy or a set of protocol practices; rather, it constitutes a multi-dimensional social phenomenon encompassing institutional representation, negotiation processes, symbolic communication, the management of differences, network-based mediation, and digitally mediated forms of interaction. The study seeks to identify and critically examine the dominant epistemological frameworks, methodological orientations, and ethical challenges that characterize contemporary scholarship on diplomacy through a theoretical and empirical investigation of a selected corpus of academic literature. The central hypothesis posits that current research predominantly conceptualizes diplomacy as a communicative and practice-oriented activity increasingly shaped by digital technologies, while conceptual and qualitative approaches continue to dominate methodological design and ethical considerations remain comparatively underdeveloped. The research is based on a secondary quantitative–qualitative analysis of a corpus comprising twenty-two scholarly publications. The analytical framework combines content analysis, comparative analysis, classification procedures, and descriptive statistical techniques. The results demonstrate that 54.5% of the analyzed publications focus on digital and public diplomacy, that 72.7% predominantly employ conceptual-theoretical research designs, and that ethical issues are explicitly addressed in only

¹ National Security Academy Belgrade, zivaljevic@gmail.com

² University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade, srdjan.milasinoVIC@kpu.edu.rs

³ University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade, sasa.milojevic@kpu.edu.rs

22.7% of the corpus, primarily in the context of digital communication practices. The findings suggest that diplomacy possesses a sufficiently coherent subject matter, a progressively refined conceptual apparatus, and an expanding repertoire of methodological approaches to warrant its treatment as a self-reflective and autonomous field of scientific inquiry. Nevertheless, its further disciplinary consolidation requires a more systematic articulation of epistemological foundations, stronger integration of empirical research strategies, and a more comprehensive engagement with questions of research ethics.

Keywords: *diplomacy, epistemology, methodology, research ethics, digital diplomacy*

INTRODUCTION

Diplomacy constitutes one of the oldest and most dynamic subjects of inquiry within the political and social sciences. Within classical approaches, it is most commonly defined as the art and institution of representation, negotiation, and the maintenance of relations among political communities, primarily sovereign states (Berridge, 2015; Jönsson & Hall, 2005). In contemporary scholarship, however, diplomacy is increasingly moving beyond its traditional understanding as a formal procedure of foreign policy. Rather, it is progressively conceptualized as a distinct social practice concerned with the management of differences, communication, and mediation among actors who do not share identical normative, political, or cultural positions (Sharp, 2009; Neumann, 2002; Pouliot & Neumann, 2015).

Such a conceptual shift carries significant implications for scientific inquiry. If diplomacy is regarded merely as an auxiliary instrument of foreign policy, it remains a derivative object of analysis. Conversely, if diplomacy is understood as a distinct form of social action characterized by its own institutions, norms, symbols, actors, discourses, and technological environment, it emerges as an autonomous object of scientific knowledge. Under such circumstances, scholarly attention extends beyond the examination of foreign policy outcomes to encompass patterns of representation, rituals of negotiation, regimes of communication, discursive constructions of legitimacy, organizational configurations of the diplomatic profession, and, increasingly, the digital traces of diplomatic activity (Bjola, 2015; Hocking & Melissen, 2015; Adesina, 2017).

Contemporary scholarship further complicates the subject matter by relocating diplomacy from the realm of the classical state-centered framework to an increasingly networked and platformized environment. The emergence of digital and public diplomacy, cyber diplomacy, cultural diplomacy, defence diplomacy,

and even police diplomacy illustrates the ongoing expansion, segmentation, and functional differentiation of the field (Barrinha & Renard, 2017; Bjelja, 2018; Kos-Stanišić & Domjančić, 2021; Golubović, 2023). Consequently, the central question is no longer confined to what diplomacy is, but increasingly encompasses the manner in which diplomacy is subjected to scientific investigation.

This paper seeks to examine diplomacy as a subject of scientific research through three interrelated dimensions: epistemological, methodological, and ethical. The analysis is guided by three research assumptions. First, contemporary literature predominantly conceptualizes diplomacy as a communicative and practice-oriented activity rather than merely a formal-institutional one. Second, conceptual and qualitative approaches continue to occupy a dominant position within diplomatic studies, whereas quantitative and mixed-method research designs remain comparatively less represented. Third, the ethical dimension of diplomacy, as well as of research on diplomacy, appears to be less systematically developed than epistemological and methodological discussions.

THEORETICAL-EPISTEMOLOGICAL FRAMEWORK

The epistemological question of diplomacy as a subject of scientific inquiry primarily concerns the status of its subject of research, the appropriate level of analysis, and the nature of the knowledge that can be generated about it. Within the classical tradition, diplomacy is frequently conceptualized as a stable institution of international society associated with representation, information exchange, and negotiation (Jönsson & Hall, 2005; Berridge, 2015). Within such a framework, the object of inquiry is relatively clearly delineated: diplomacy is understood as an institutionalized form of communication among political communities. Although this perspective offers a considerable degree of conceptual clarity, it occasionally overlooks transformations in both diplomatic actors and communicative media.

The second and more recent line of inquiry, particularly under the influence of the “practice turn,” shifts analytical attention from institutions to practices. Neumann (2002) argues that a proper understanding of diplomacy requires the restoration of practice to the centre of analysis, while Pouliot and Cornut (2015) demonstrate that the study of diplomacy becomes methodologically more productive when it focuses on what actors actually do rather than exclusively on the formal norms they are expected to follow. Sending, Pouliot, and Neumann (2015) further elaborate this perspective by maintaining that world politics is constituted through routinized diplomatic practices. Consequently, the subject of diplomatic inquiry extends beyond the “foreign policy of the state” to encompass a

broadier constellation of socially organized activities, forms of knowledge, rituals, and patterns of interaction.

The third line of inquiry may be described as communication-oriented and digital in character. Digital diplomacy, public diplomacy, and cyber diplomacy introduce mediated communicative spaces, algorithmic visibility, networked audiences, and novel channels of influence into the scope of diplomatic research (Bjola, 2015; Holmes, 2015; Adesina, 2017; Barrinha & Renard, 2017). Within this context, diplomacy ceases to be understood exclusively as a closed process conducted among political elites. It increasingly emerges as a public and performative practice that can, at least in part, be empirically examined through the content, interactions, and temporal dynamics of digital communication.

It follows that diplomacy, as a subject of scientific inquiry, possesses at least four ontological dimensions: institutional, practical, communicative, and technological. An epistemological challenge arises when any one of these dimensions is treated as exhaustive. An exclusively institutional perspective obscures procedural and media-related aspects of diplomacy. An exclusively communicative perspective tends to underestimate organizational and normative frameworks. Similarly, an exclusively digital perspective risks neglecting the historical depth and professional foundations of diplomatic activity. For this reason, it appears more appropriate to conceptualize diplomacy as a polyparadigmatic object of inquiry rather than to confine it within a closed and singular definition.

In this regard, recent domestic contributions addressing the constitution of hybrid and applied disciplines within the social sciences are also of particular relevance. Discussions concerning the theoretical and methodological foundations underlying the emergence of new or increasingly self-conscious domains of research suggest that scientific legitimacy is derived not solely from practical relevance but from the relationship between the object of inquiry, conceptual apparatus, epistemic objectives, and methodological repertoire (Milojević, Milašinović & Milojković, 2025a; Milojević, Milašinović & Gligorijević, 2025). Consequently, diplomacy, as a subject of scientific inquiry, cannot be regarded as theoretically deficient on account of its interdisciplinary character; rather, interdisciplinarity itself constitutes an integral component of its scientific identity.

RESEARCH METHODOLOGY

The study is founded upon a secondary quantitative–qualitative analysis (meta-analysis) of the relevant scholarly literature. The analytical corpus comprises a purposively selected and theoretically grounded sample of twenty-two publica-

tions produced between 2002 and 2025, all of which address diplomacy as their principal object of inquiry rather than as an ancillary analytical category. The corpus incorporates scholarly monographs, edited volumes, book chapters, original scientific articles, review studies, and research reports. Inclusion in the sample was determined on the basis of three criteria: the centrality of diplomacy within the title or abstract, the theoretical or methodological relevance of the publication to the research problem, and its regional or international representativeness.

The coding framework was constructed around three variables. The first variable concerned the dominant thematic orientation of the publication and encompassed four categories: general theories of diplomacy, diplomatic practice, digital/public/cyber diplomacy, and specialised diplomatic domains. The second variable referred to the prevailing methodological design and included conceptual-theoretical studies, policy- and report-oriented analyses, document-based case studies, comparative case studies, and historical case studies. The third variable examined the degree of explicit engagement with ethical issues and distinguished between publications in which ethics was absent or only implicitly addressed, those focusing on digital and data ethics, and those concerned with professional and public ethics.

The adopted research strategy is consistent with established methodological principles of social science inquiry, which emphasize the necessity of clearly defining research objects, objectives, hypotheses, analytical categories, and operational indicators (Milašinović & Milojević, 2016; Milošević & Milojević, 2001; Creswell & Creswell, 2018). The empirical corpus was subjected to systematic content analysis, classification procedures, comparative analysis, and descriptive statistical treatment, in accordance with recognised standards for the coding and interpretation of textual materials (Krippendorff, 2018). The interpretation of the findings was additionally informed by methodological literature on case-study research and process tracing, given the particular suitability of these approaches for examining diplomatic episodes, negotiation dynamics, and complex decision-making processes (Gerring, 2007; George & Bennett, 2005).

Beyond the corpus-based examination of the diplomacy literature, the methodological foundation of this study draws upon broader scholarship addressing research design, interdisciplinarity, and research ethics. Particular attention is devoted to contributions arguing that the analysis of complex social phenomena necessitates methodological pluralism rather than adherence to methodological monism (Milojević, Milojković & Janković, 2012; Kesić, 2013). Equally significant are studies emphasizing that digital technologies and artificial intelligence possess the capacity to enhance research processes while simultaneously generating new challenges related to validity, the reproduction of cognitive and algo-

rhythmic biases, and the preservation of scientific integrity (Milojević, Gligorijević, Savičević & Milašinović, 2025).

RESULTS

Table 1. *Thematic structure of the analysed corpus*

Thematic structure of the corpus	Number of papers	Percent
Digital, Public and Cyber Diplomacy	12	54,5%
The Basic Theory of Diplomacy	5	22,7%
The Practice and Relational Approach to Diplomacy	3	13,6%
A Specialised Form of Diplomacy	2	9,1%

Source: *Authors*

The first finding is clear: in the purposively selected corpus, the dominant place is occupied by works on digital, public, and cyber diplomacy. This shows that the focus of contemporary literature has shifted significantly from classical protocols and bilateral forms to communication platforms, social networks, and international visibility management. This result is in line with the theses on the expansion of the diplomatic space towards the digital environment (Bjola, 2015; Hocking & Melissen, 2015; Adesina, 2017; Bjelja, 2020; Jevtović, Marić & Milašinović, 2025).

Table 2. *Dominant methodological designs within the analysed corpus*

Dominant methodological design in the corpus	Number of papers	Percent
Conceptual and theoretical works	16	72,7%
Policy /report approach	2	9,1%
Document-based case study	2	9,1%
A comparative case study	1	4,5%
A Historical Case Study	1	4,5%

Source: *Authors*

The second finding confirms the methodological asymmetry: almost three-quarters of the analysed papers have a predominantly conceptual-theoretical character. This means that the field of study of diplomacy continues to rely heavily on conceptual, interpretive and normative considerations. Empirically oriented approaches exist, but they are fewer in number and most often appear as case

studies, historical-documentary analyses, or comparative examinations of digital strategies (Bjola & Jiang, 2015; Golubović, 2023).

Table 3. *Ethical dimension in the analyzed corpus*

The Ethical Dimension in the Corpus	Number of papers	Percent
Ethics absent or implicit	17	77,3%
Digital/Data Ethics	4	18,2%
Professional/Public Ethics	1	4,5%

Source: *Authors*

The third finding is perhaps the most significant. The ethical dimension is implicit in the vast majority of works. Where it is explicit, it primarily concerns the digital environment: disinformation, propaganda, algorithmic visibility, audience manipulation, and communication security. Only sporadically is diplomacy normatively considered as a public profession that carries special duties towards truth, confidentiality, public interest, and accountability.

DISCUSSION

The Epistemological Aspect. The findings of the present analysis indicate that diplomacy, as a subject of scientific inquiry, can no longer be adequately understood exclusively through the formal institutions of the diplomatic service. Classical approaches retain their analytical relevance insofar as they provide the foundational conceptual framework for examining representation, negotiation, communication, and the protection of interests (Berridge, 2015; Jönsson & Hall, 2005). Nevertheless, the growing significance of diplomatic practice, the evolving configuration of actor relationships, and the expanding role of public communication and media environments have substantially broadened the scope of diplomatic research. Neumann (2002) and Pouliot and Cornut (2015) convincingly relocate analytical attention toward practice, while Sharp (2009) demonstrates that diplomacy possesses a broader theoretical capacity for interpreting international relations as a whole. Diplomacy thus occupies a dual epistemological position: it constitutes both an object of inquiry in its own right and an analytical lens through which wider political and social transformations may be observed and interpreted.

From this perspective, diplomacy represents a paradigmatic example of a complex social phenomenon operating across multiple levels of analysis. It simultaneously manifests itself as an institution, a profession, a behavioural pattern, a mode

of communication, and a symbolic resource. Consequently, the study of diplomacy cannot be meaningfully restricted to the boundaries of a single disciplinary tradition. Rather, it necessitates the integration of insights derived from political science, sociology, history, communication studies, organisational studies, security studies, and the methodology of social research. In this regard, domestic debates concerning the emergence and consolidation of self-conscious fields of inquiry within the applied social sciences offer a useful analytical parallel. Such discussions suggest that scientific legitimacy is determined not by the “purity” of the object under investigation, but by the coherence and systematic character of its conceptual and methodological foundations (Milojević, Milašinović & Milojković, 2025a; Milojević, Milašinović & Milojković, 2025b; Milojević, Milašinović & Gligorijević, 2025).

The Methodological Aspect. The empirical findings further indicate that the methodological profile of diplomatic studies remains predominantly conceptual in orientation. This pattern is not coincidental. Diplomacy has traditionally been examined through memoir literature, historical analyses, and normative scholarship, resulting in the continued prominence of theoretical approaches within the field. However, the contemporary evolution of diplomatic studies increasingly necessitates methodological pluralisation. Historical analysis, archival research, case-study methodology, and process tracing are particularly well suited to the investigation of diplomatic phenomena, given that diplomatic decisions and negotiation processes are typically sequential, context-dependent, and embedded within complex causal environments (George & Bennett, 2005; Gerring, 2007).

Moreover, content analysis and discourse analysis constitute especially valuable methodological instruments for examining speeches, official communications, negotiation practices, media representations, and digitally mediated interactions among diplomatic actors (Krippendorff, 2018). Their relevance is particularly pronounced within the fields of public and digital diplomacy, where textual and visual outputs are accessible, measurable, and amenable to systematic comparison. Illustrative examples may be found in the work of Bjola and Jiang (2015), as well as in recent domestic scholarship addressing digital diplomacy and political communication (Bjelja, 2020; Baltezarević, 2021; Jevtović, Marić & Milašinović, 2025).

The methodological value of interviewing should likewise not be overlooked. Interviews with elite and key informants, particularly when conducted through semi-structured formats, remain among the most informative methods for investigating diplomatic practices, negotiation patterns, and organisational cultures. At the same time, their application requires particularly rigorous research design and robust ethical safeguards for participants (Mikecz, 2012; Mosley, 2013; Kapiszewski, MacLean, & Read, 2015). The same principle is reflected within the domestic methodological tradition, according to which every research design should

be grounded in the precise specification of the research problem, object, objectives, hypothetical framework, methods, techniques, and indicators (Milašinović & Milojević, 2016; Milošević & Milojević, 2001). In the study of complex social phenomena, methodological diversity is generally preferable to routine reliance upon a single methodological template, requiring the combination of general, special, and individual methods (Milojević, Milojković & Janković, 2012; Kesić, 2013). A synergistic and multidisciplinary research strategy therefore constitutes an essential precondition for the adequate investigation of socially complex and multiply determined phenomena and processes (Živaljević, 2022).

Quantitative and mixed-method approaches to the study of diplomacy remain comparatively less prevalent; however, their limited presence should not be interpreted as an indication of methodological inadequacy. On the contrary, the emergence of digital diplomacy has created new opportunities for the systematic examination of communication frequency, patterns of interaction, actors' online positioning, semantic structures, and the temporal dynamics of diplomatic communication. At the same time, this development introduces an important methodological challenge: how to establish a meaningful relationship between the abundance of digital data and theoretically grounded concepts of diplomacy. Without such a connection, research may easily be reduced to technical measurement and descriptive quantification lacking sufficient explanatory depth.

The Ethical Aspect. The ethical dimension of diplomacy manifests itself at two distinct levels. The first concerns the ethics of diplomatic practice itself, while the second relates to the ethics of research on diplomacy. At the former level, the longstanding issue of the relationship among confidentiality, state interests, manipulation, publicity, and truth emerges. At the latter level, ethical concerns arise with regard to access to elite actors, the protection of sources, the preservation of confidential information, responsibilities toward interlocutors, and the potential consequences associated with the publication of research findings.

The analysed corpus indicates that ethical reflection within diplomatic studies remains insufficiently developed. In most instances, ethical considerations emerge only when the digital sphere generates new challenges, including propaganda, censorship, algorithmic attention, fabrication of publications, network manipulation, and the risks associated with cyberspace (Hocking & Melissen, 2015; Barrinha & Renard, 2017; Golubović, 2023; Jevtović, Marić & Milašinović, 2025). Nevertheless, the study of diplomacy requires a broader ethical awareness. Fujii (2012) appropriately cautions that procedural ethics alone are insufficient if researchers fail to critically reconsider their relationships with participants, representation, and publication. Wood (2006) demonstrates the importance of the "do no harm" principle, particularly in conflict-sensitive environments. Mikecz (2012)

and Kapiszewski, MacLean, and Read (2015) further emphasize that elite interviews and field research require particular attention when respondents handle sensitive information or operate within hierarchically closed structures.

This issue is of particular importance in the context of diplomacy. Interlocutors are frequently actors vested with formal authority while simultaneously bearing institutional obligations of confidentiality. Researchers must therefore respect the boundary between scientific inquiry and the responsible handling of confidential material. A useful analogy may be found in the literature on the ethics of public administration, according to which the professional role does not diminish public responsibility but rather increases it (Vasiljević, 2016). In the contemporary research environment, the question of digital research ethics has also become increasingly relevant. The use of automated text-processing tools, the analysis of the value-emotional orientation of diplomatic content, and artificial intelligence may facilitate the examination of extensive corpora of diplomatic material, while simultaneously raising questions concerning bias, transparency, and the reproducibility of findings (Milojević, Gligorijević, Savičević & Milašinović, 2025).

Limitations of the Research. This research is based on a dedicated and theoretically informed sample; consequently, its quantitative findings do not purport to represent the entirety of global scholarly production on diplomacy. Rather, they provide an analytical cross-section of the most relevant and accessible publications addressing the subject of the present study. Accordingly, the findings should not be regarded as a definitive assessment of the field; nevertheless, they constitute a sufficient empirical basis for drawing reliable conclusions regarding its dominant tendencies.

CONCLUSION

Diplomacy undoubtedly constitutes a legitimate and highly complex subject of scientific inquiry in contemporary scholarship. Its scientific significance derives not solely from the practical importance of diplomatic activity but also from the fact that it represents a privileged analytical domain for examining power relations, communication processes, negotiation practices, mechanisms of representation, and the management of differences in the contemporary international environment. The empirical findings presented in this study provide support for three central propositions.

First, contemporary scholarship predominantly conceptualizes diplomacy as a communicative, practice-oriented, and increasingly digitally mediated activity. Second, conceptual and qualitative approaches continue to occupy a dominant position within the methodological repertoire of diplomatic studies, whereas quan-

titative and mixed-method designs remain present but comparatively less developed. Third, the ethical dimension of both diplomacy and diplomatic research remains the least systematically elaborated aspect of the field, constituting a significant methodological and professional limitation.

The further development of diplomatic studies therefore necessitates progress along three interrelated dimensions. First, greater epistemological refinement is required in order to conceptualize diplomacy as a polyparadigmatic subject of inquiry. Second, the field would benefit from a broader commitment to methodological pluralism capable of integrating historical analysis, case-study research, process tracing, discourse analysis, elite and key-informant interviews, and digital data analytics within coherent research designs. Third, the establishment of a more robust ethical framework is essential for safeguarding both scientific integrity and the rights and interests of research participants. Only through the simultaneous advancement of these epistemological, methodological, and ethical foundations can diplomacy evolve from being merely the subject of scientific investigation into a fully consolidated and self-reflective field of scientific knowledge.

REFERENCE LIST

Adesina, O. S. (2017). Foreign policy in an era of digital diplomacy. *Cogent Social Sciences*, 3(1), 1297175.

Baltezarević, R. (2021). Uloga digitalne diplomatije u kreiranju imidža nacije. *Megatrend revija*, 18(4), 81–96.

Barrinha, A., & Renard, T. (2017). Cyber-diplomacy: The making of an international society in the digital age. *Global Affairs*, 3(4–5), 353–364.

Berridge, G. R. (2015). *Diplomacy: Theory and Practice* (5th ed.). Palgrave Macmillan.

Bjelja, D. (2018). Digitalna diplomatija kao međunarodni bezbednosni izazov i praksa Republike Srbije. *Srpska politička misao*, 60(2), 225–240.

Bjelja, D. (2020). Digitalna diplomatija i međunarodno komuniciranje u kriznoj situaciji pandemije Kovid-19. *Diplomatija i bezbednost*, 3(1), 133–150.

Bjola, C. (2015). Introduction: Making sense of digital diplomacy. U C. Bjola & M. Holmes (ur.), *Digital Diplomacy: Theory and Practice* (str. 1–9). Routledge.

Bjola, C., & Holmes, M. (ur.). (2015). *Digital Diplomacy: Theory and Practice*. Routledge.

Bjola, C., & Jiang, L. (2015). Social media and public diplomacy: A comparative analysis of the digital diplomatic strategies of the EU, US and Japan

in China. U C. Bjola & M. Holmes (ur.), *Digital Diplomacy: Theory and Practice* (str. 71–88). Routledge.

Cooper, A. F., Heine, J., & Thakur, R. (2013). Introduction: The challenges of 21st century diplomacy. U A. F. Cooper, J. Heine, & R. Thakur (ur.), *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* (str. 3–31). Oxford University Press.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (5th ed.). SAGE.

Fujii, L. A. (2012). Research ethics 101: Dilemmas and responsibilities. *PS: Political Science & Politics*, 45(4), 717–723.

George, A. L., & Bennett, A. (2005). *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. MIT Press.

Gerring, J. (2007). *Case Study Research: Principles and Practices*. Cambridge University Press.

Golubović, Z. (2023). Policijska diplomatija u digitalnom okruženju. *Bezbednost*, 65(3), 148–161.

Hocking, B., & Melissen, J. (2015). *Diplomacy in the Digital Age*. Clingendael.

Hocking, B., Melissen, J., Riordan, S., & Sharp, P. (2012). *Futures for Diplomacy: Integrative Diplomacy in the 21st Century*. Netherlands Institute of International Relations Clingendael.

Holmes, M. (2015). Digital diplomacy and international change management. U C. Bjola & M. Holmes (ur.), *Digital Diplomacy: Theory and Practice* (str. 13–32). Routledge.

Jevtović, A., Marić, K., & Milašinović, M. (2025). Propaganda i cenzura na društvenim mrežama u doba političke komunikacije i digitalne diplomatije. *Diplomatija i bezbednost*, 8(1), 259–293.

Jönsson, C., & Hall, M. (2005). *The Essence of Diplomacy*. Palgrave Macmillan.

Kapiszewski, D., MacLean, L. M., & Read, B. L. (2015). *Field Research in Political Science: Practices and Principles*. Cambridge University Press.

Kesić, Z. (2013). Review of the range of certain methodological approach in the scientific research of police corruption. *NBP. Nauka, bezbednost, policija*, 18(2), 107–124.

Kos-Stanišić, L., & Domjančić, S. (2021). Diplomacija u međunarodnim odnosima: od vojne diplomacije preko obrambene diplomacije do diplomacije sigurnosti? *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 18(1), 279–300.

Mikecz, R. (2012). Interviewing elites: Addressing methodological issues. *Qualitative Inquiry*, 18(6), 482–493.

Milašinović, S., & Milojević, S. (2016). *Projektovanje i realizovanje naučnog istraživanja*. Kriminalističko-policijska akademija.

Milojević, S., Gligorijević, N., Savičević, D., & Milašinović, M. (2025). Integration of artificial intelligence into the research process of sports management: Potentials and challenges. *Scientific Journal Management in Sports*, 16(XVI, issue II), 156–210.

Milojević, S., Milašinović, S., & Gligorijević, M. (2025). *Metodologija: Prvi deo: Epistemološko-logičke osnove*. Alfa BK Univerzitet.

Milojević, S., Milašinović, S., & Milojković, B. (2025a). Police science in the 21st century: Building theoretical and methodological foundations. *Teme*, 49(2), 421–439.

Milojević, S., Milašinović, S., & Milojković, B. (2025b). Policija i nauka: Ka razvoju akademske discipline u službi javne bezbednosti. *Diplomatija i bezbednost*, 8(1), 7–73.

Milojević, S., Milojković, B., & Janković, B. (2012). Certain aspects of security science methodological bases. U *Security and Euro-Atlantic Perspectives of the Balkans: Police Science and Police Profession* (sv. 2, str. 51–67). Faculty of Security.

Milošević, N., & Milojević, S. (2001). *Osnovi metodologije bezbednosnih nauka*. Policijska akademija.

Mosley, L. (ur.). (2013). *Interview Research in Political Science*. Cornell University Press.

Neumann, I. B. (2002). Returning practice to the linguistic turn: The case of diplomacy. *Millennium: Journal of International Studies*, 31(3), 627–652.

Nye, J. S., Jr. (2008). Public diplomacy and soft power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94–109.

Pouliot, V., & Cornut, J. (2015). Practice theory and the study of diplomacy: A research agenda. *Cooperation and Conflict*, 50(3), 297–315.

Sending, O. J., Pouliot, V., & Neumann, I. B. (2015). *Diplomacy and the Making of World Politics*. Cambridge University Press.

Sharp, P. (2009). *Diplomatic Theory of International Relations*. Cambridge University Press.

Vasiljević, D. (2016). Contribution to the problem of ethics of public administration personnel. *NBP. Nauka, bezbednost, policija*, 21(2), 111–122.

Wood, E. J. (2006). The ethical challenges of field research in conflict zones. *Qualitative Sociology*, 29(3), 373–386.

Živaljević, D. (2022). *Radikalizacija društva i terorizam*, Akademija za nacionalnu bezbednost, Beograd i Službeni glasnik, Beograd.